Kisemlősök nyomában a jászdózsai Pap-erdőben

Besenyi Judit, Bordás Laura, Csollák Anett, Debreczeni Dorina
besenyi.judit@upcmail.hu; lorka_13@hotmail.com; csoli.ancsa@freemail.hu;
bumerang5@vipmail.hu

Abstract

Pap Forest, one of the protected hardwood forests of Jász-Nagykun-Szolnok county, is situated near Jászdózsa to the northwest. We pursued the zoological exploration of the area following a number of well-known researchers. Our four-member group including our teacher of biology decided to map this oak-, elm-, ash-tree forest's rodent stock. In pursuance of our research we tried to find what kind of mouse species or predators can be found inside the forest on the borderline of an agricultural area and forest margin. Usingtraps that can catch the animals alive we managed to catch *Apodemus agriarus* and, *Apodemus flavicollis. Apodemus flavicollis* is mentioned in a book on the vertebrate fauna of the Jászság Plain by Endes and Harka as a possibly present species although lacking confirmation. According to this book, *Apodemus flavicollis* prefers open areas and as far as its habitat is concerned 'in general it is not lacking from moorland forests'. Our research might be important from another point of view: the presence of mouse species is usually studied by analysing owl pellets. Contrary to what we did, researchers seldom use traps catching animals alive.

Bevezetés

A kisemlősök előfordulását a Jászságban az 1900-as évek elején VÁSÁRHELYI (1932) kezdte el vizsgálni. A Jászsági-sík gerincesállat-világáról 1985-ben jelent meg egy újabb összefoglaló mű (ENDES et HARKA 1985). A vizsgálatok eredményeit tetemek és bagolyköpet vizsgálatok alapján kapták a tudósok. Ezen eredményekből kiindulva döntöttünk úgy, hogy egy növénytanilag ismert védett terület felmérésébe fogunk bele. Így esett a választásunk a Jászdózsa határában elterülő, a Tarna folyó árvízvédelmi töltésén könnyen megközelíthető, mintegy 3 hektáros maradványerdőre. Növénytani szempontból az erdő fajösszetételére és szerkezetére nézve napra kész információink vannak (BARTA 2010). A lombkoronaszintet kocsányos tölgy, magyar kőris, mezei juhar, mezei szil alkotja, a cserjeszintben veresgyűrű som, kökény, gyepűrózsa alkot gyakran áthatolhatatlan falat. A cserjeszint nem összefüggő és gyakran csak az erdő szegélyére korlátozódik. A területet szántóföld környékezi, mely igen gazdag táplálékkal látja el az ide kilátogató rágcsálókat. E jórészt növényi táplálékot fogyasztó, de állati eredetű táplálékot sem megvető állatokat szerettük volna megfogni.

Csapdázási módszer és eredmények

Két készen vásárolt patkánycsapda mintájára készítettünk még további ötöt. A fából készült alapra ponthegesztett drótháló felső rész került. A plexi lapból illetve horganyzott bádoglemezből készült csapóajtót rugóval rögzítettük a tetejéhez, ami a visszacsapódást segíti. Körülbelül a csapda közepébe lógattuk be a csali felszúrásához szükséges fémkampót. Amikor a rágcsáló belement a csapdába és megpróbálta elvinni a csalit, a csapóajtó rázáródott, és bennmaradt. Csaliként virslit, illetve téliszalámit használtunk. Szeptemberben hetente, majd a hideg beköszöntével kétheti rendszerességgel jártunk csapdázni, amely alkonyattól pirkadatig tartott. A csapdákat 3 óránként ellenőriztük. Kihelyezésüknél figyelembe vettük, hogy mind az erdőszél, mind az erdő belső területeiről információhoz jussunk.

Megállapítottuk, hogy a nyíltabb, cserjéktől szinte teljesen mentes erdőrészeken kis valószínűséggel mozognak. Ez valószínűleg azért van így, mert így nincs fölöttük a ragadozó madarak, elsősorban baglyok ellen jó védelmet nyújtó növénytakaró. Az erdő más területein a csapdákba pirók erdeiegér (*Apodemus agrarius*) és sárganyakú erdeiegér (*Apodemus flavicollis*) került. Az előbbi könnyen felismerhető, hiszen hátán fekete csík húzódik végig, s teste is kicsinek mondható. A 9-12 cm-es nagysághoz 15-25 grammos testtömeg tartozik. Nála némileg nagyobb a sárganyakú erdeiegér, mely akár 48 gramm is lehet. Viszonylag könnyű összetéveszteni az erdeiegérrel (*Apodemus sylvaticus*), bár attól sárga nyakörve és barnás hátától élesen elkülönülő fehér hasalja, megkülönböztethetővé teszi (BIHARI et al. 2007). Sárganyakú barátunk jól ugrik, melyet mi is megtapasztaltunk, mikor egyik példányát tömeg- és hosszmérés céljából megpróbáltuk kivenni a csapdából. Egy szempillantás alatt otthagyott bennünket.

A mezőgazdasági területeket felszántották, egyúttal megszüntették ezen állatok könnyű táplálékszerzési lehetőségét, a hűvösebbé váló idő szintén segített bennünket, így csapdáink egyre eredményesebb fogási átlagot produkáltak. A terület kezdeti feltérképezése után arra kerestük a választ, milyen állapotban várják a telet ezek az egérfélék.

Mérési eredményeinket az alábbi táblázat foglalja össze:

	Testtömeg (gramm)	Testhossz (mm)	Farokhossz (mm)
Pirók erdei egér	21	75	60
Pirók erdei egér	18	80	70
Pirók erdei egér	17	70	65
Pirók erdei egér	23	80	70
Pirók erdei egér	19	70	50
Pirók erdei egér	19	80	70
Sárganyakú erdeiegér	33	Nincs adat, mert elugrott	Nincs adat, mert elugrott

1. táblázat: Mérési eredmények
Table 1. Measurement results

Ezen eredményeket szeretnénk összehasonlítani egy tavaszi csapdázás méréseivel. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy egy téli álmot nem alvó élőlény számára vajon milyen hatással van a hideg és a csökkent táplálékválasztéknak.

Egy terület kisemlős állományának ismerete azért is nagyon fontos, mert így következtetéseket vonhatunk le védett ragadozó madaraink, pl. a bagolyfélék, vagy az egerészölyvek táplálék ellátottságáról is. A fajszintű ismeret pedig azért szükséges, mert védett területeinkért akkor tudjuk a legtöbbet tenni, ha pontos ismereteink vannak biodiverzitásukat illetően.

IRODALOM

BARTA, A. 2010. Védett erdőfolt a Tarna ölelésében. Calandrella, XIII.: 183-184.

BIHARI, Z., CSORBA, G., HELTAI, M. (szerk.) 2007. Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth, Budapest, 360 pp

ENDES, M., HARKA, Á. 1985. A Jászsági-sík gerincesállat-világa. Jászsági Füzetek, 14., 44 pp

VÁSÁRHELYI, I. 1932. Jászberény és környéke emlősfaunája. Állattani közlemények, XXIX/3-4.: 164-168.